

استفاده از دوبله ناب در شکار مخاطب ایرانی

رویکرد جدید در شبکه‌های ماهواره‌ای فارسی زبان

سید علیرضا هاشمی^۱

چکیده:

استفاده از تجهیزات نصب و گیرنده‌های ماهواره در ایران به اوایل دهه هفتاد شمسی برمی‌گردد؛ در آن زمان عرضه و استفاده از این تجهیزات ممنوع بود ولی شیوع آن به شکل قارچ گونه‌ای افزایش یافت. پس از آن مباحث و پیشنهادهایی حتی برای استفاده با محدودیت خاص به راه افتاد، اما در آن سال‌ها هر چه این پدیده مورد آسیب‌شناسی و کارشناسی قرار گرفت تنها منجر به این شد که از لحاظ حقوقی قوانین و تبصره‌هایی بر قوانین منع استفاده از آن افزوده شود. از آن سو، برنامه‌های شبکه‌های فارسی زبان ماهواره‌ای در ابتدا بیشتر محتوا و موضوعاتی سیاسی داشتند و نیت و نوع گرایش ضدانقلابی و ضد ایرانی نشانه تأمین مالی آن‌ها توسط سرویس‌های جاسوسی، محافل سلطنت

طلب و حتی بهائیان بود. از نظر کمیت نیز تعداد این شبکه‌ها که از حدود ده سال پیش از انگلستان دو دست فراتر نمی‌رفت؛ امروزه تعدادشان از صد و بیست شبکه هم بیشتر شده است و این نشانه دیگری بر هجمه فرهنگی دست‌اندرکاران این شبکه‌ها بر مردم کشورمان بود.

محتوای شبکه‌های ماهواره‌ای ایجاد فست‌فودهای عاطفی و فکری است که باعث سوءهاضمه ذهنی در افراد و مخاطب این شبکه‌ها می‌شود. امروزه بخشی از محتوا از طریق فیلم و سریال و با مضامین مختلف اما با رویکردی جدید از طریق اجرای دوبله‌های ناب است.

این نوشتار با برشمردن فیلم و سریال‌های پخش شده طی سال ۱۳۹۲ از دو شبکه فارسی زبان BBC فارسی و من‌وتو ۱ - که از کشور انگلستان پخش می‌شود- به بررسی موضوع دوبله به عنوان یک رویکرد جدید در شکار مخاطب ایرانی می‌پردازد.

کلید واژه: ماهواره، شبکه‌های فارسی زبان، بی‌بی‌سی فارسی، من‌وتو ۱، دوبله، مخاطب

مقدمه

بر کسی پوشیده نیست که اگر بسیاری از فیلم‌های مشهور هالیوودی به زبان فارسی دوبله نمی‌شد، شاید آن فیلم‌ها هرگز نزد مخاطب ایرانی محبوب نمی‌شد! بدون اغراق باید گفت که هنر دوبله در ایرانⁱ در مقایسه با دیگر کشورهای جهان در جایگاه ممتازی قرار دارد و حتی به نوعی بهترین در جهان است. گویندگی عالی، ترجمه کم نقص و بالاخره شناخت موقعیت و فضای کلی فیلم از جمله دلائلی است که هنر دوبله را در ایران به اوج رسانیده است.ⁱⁱⁱ هنرمندان دوبله نظیر جلال مقامی، مریم شیرزاد، زهره شکوفنده، شهلا ناظریان، منوچهر والی‌زاده، ژرژ پطروسی، کیکاووس یاکیده، سعید مظفری، منوچهر نوذری، ژاله علو، ایرج ناظریان، حمید قنبری، علی کسمائی، شوکت حجت، رفعت هاشم‌پور، مهین کسمائی، مینو غزنوی و دیگر هنرمندان دوبله ایران از جمله کسانی بوده و هستند که در رشد و اعتلای این هنر، نقش بسزا و ماندنی از خود به جای گذاشته‌اند.

اما متأسفانه هنر دوبله در ایران به مانند سینما، رفته رفته کیفیت خود را از دست داد و امروز تقریباً به شکل معمولی دنبال می‌شود! امروزه صداهای ماندگار کشورمان یا ترجیح می‌دهند که کار دوبله انجام ندهند و به مدیریت آن اکتفا کنند یا اینکه تنها در فیلم‌های مهم و ماندگار به صداپیشگی بپردازند! این رویه باعث شد تا کیفیت دوبله در ایران در سال‌های اخیر به شدت کاهش پیدا کند و تماشاگران ایرانی هم که همواره فیلم‌های خارجی را به صورت دوبله مشاهده می‌کردند، از آن رو برگردانند و به تماشای فیلم با زیرنویس فارسی بسنده کنند.

از آنجا که در رسانه صداوسیما «صدا» مقدم بر «سیما»ست، هنرمندان و صداپیشگان در سال‌های قبل از طریق دوبله فیلم‌ها و سریال‌ها، عاملی برای معرفی فیلم‌های مشهور جهانی به بیننده ایرانی بودند و با دوبله سریال‌ها و فیلم‌ها با پر کردن بخش‌های مهم برنامه‌های سیما، اوقات فراغت مردم را به نحو مطلوب پر می‌کردند و از این طریق رسانه صداوسیما بخش‌های مهم برنامه‌های خود را که شامل فیلم‌ها و سریال‌های عمدتاً خارجی بود از طریق امور دوبلاژ جانی تازه می‌بخشید تا مخاطب ایرانی را راضی نگه دارد.

اما این معادله زمانی به هم ریخت که شبکه‌های پر مخاطب ماهواره‌ای فارسی زبان اقدام به پخش فیلم‌ها و سریال‌هایی با زیرنویس فارسی کردند و با علم به مخاطب‌پذیر بودن فیلم‌ها و به‌خصوص سریال‌ها و اهمیت دوبله آنها، در رویکردی آگاهانه با جذب بخشی از صداپیشگان ایرانی برای دوبله فیلم‌ها و سریال‌ها در گونه‌های (ژانر) مختلف اقدام کردند و نتیجه آن شکار بیشتر مخاطب ایرانی و گرایش بیشتر مخاطبان به این گونه شبکه‌های ماهواره‌ای بود.

از آنجا که روند رو به رشد شبکه‌های ماهواره‌ای فارسی زبان، از زوایای مختلفی بررسی می‌شود، این نوشته به دوبله و استفاده آگاهانه و برنامه‌ریزی شده از آن در شبکه‌های فارسی زبان می‌پردازد. اما به دلیل تعداد این شبکه‌ها و فزونی آنها در فضای رسانه‌ای و به تبع آن دریافت از طریق دستگاه‌های گیرنده (رسیور) که فراگیر شده است، این بررسی با تمرکز بر برنامه‌های شبکه BBC فارسی و شبکه من‌و تو ۱ که هر دو از کشور انگلیس پخش می‌شود، موضوع دوبله را بررسی می‌کند.

مروری بر دریافت اولین کانال ماهواره‌ای در ایران

ماجرای دریافت و مشاهده اولین کانال‌های ماهواره‌ای در ایران خواندنی و به نوعی جالب است، به طوری که خبر این ماجرا صاحبان این‌گونه شبکه‌ها را نیز که ابتدا همگی از لس‌آنجلس پخش می‌شدند شوکه کرد. اصل ماجرا بدین قرار بود که طی تعطیلات نوروز ۱۳۷۹ اعضای یک خانواده ایرانی در اصفهان در حال تماشای برنامه تلویزیون‌های خارجی از طریق آنتن ماهواره‌ای خود، که بر روی ماهواره «هات برد»^{۱۷} تنظیم شده بود، بودند که ناگهان شنیدن صدای آشنای فارسی از یک کانال تلویزیونی ناشناخته آنها را در جلوی تلویزیون میخکوب کرد. برنامه‌ای که پخش می‌شد برنامه شخصی به نام علیرضا میبیدی بود که از تلویزیون «NITV» مستقر در لس-آنجلس و به مدیریت ضیاء آتابای پخش می‌شد. غافل از اینکه بیننده‌ای در ایران مشغول تماشای این برنامه است و لحظه‌ای خاص در تاریخ کانال‌های ماهواره‌ای فارسی زبان در شرف وقوع است.

یکی از اعضای خانواده اصفهانی مذکور سریعاً به لس‌آنجلس و تلویزیون محلی «NITV» تلفن می‌کند و به علیرضا میبیدی به واسطه پخش برنامه‌های این تلویزیون تبریک می‌گوید! علیرضا میبیدی که خبری از ماجرا نداشت ناباورانه تصور می‌کند که فرد تلفن کننده در حال دست انداختن و شوخی با اوست و در نتیجه به این هموطن اصفهانی خود می‌گوید: «اگر راست می‌گویی شماره تلفنت را در اصفهان به ما بده تا به تو زنگ بزنیم». اما حتی پس از برقراری این ارتباط نیز علیرضا میبیدی و دیگر کارمندان تلویزیون «NITV» نمی‌توانستند باور کنند که برنامه‌هایشان در ایران قابل دیدن است تا اینکه سرانجام علیرضا میبیدی سیبی را از روی میز بر می‌دارد و جلوی دوربین تلویزیون می‌گیرد و از بیننده ساکن اصفهان می‌پرسد که: «اگر الان مرا می‌بینی بگو که در دست من چیست؟» و بیننده اصفهانی نیز با گفتن سیب! تعجب کارکنان آن شب تلویزیون «NITV» را برمی‌انگیزد و از آن به بعد نقش تلویزیون‌های ماهواره‌ای فارسی زبان با رویکردهای خاص پدیدار می‌شود (به نقل از فرهنگ نیوز).

امروز پس از گذشت سال‌ها از آن واقعه، گروهی معتقدند که این اقدام رأساً از سوی صاحبان ماهواره «هات برد» صورت گرفته است تا منجر به مستقر شدن شبکه‌های تلویزیونی محلی لس‌آنجلس در این ماهواره شود و در نهایت منبع درآمد جدیدی برای صاحبان این ماهواره پر قدرت ایجاد کند. اما بی‌تردید این تنها یکی از ده‌ها فرضیه در این خصوص است و اهداف خاص سیاسی و فرهنگی که تاکنون نیز ادامه دارد، از مهم‌ترین دلایل آن می‌باشد.

روند افزایش شبکه‌های فارسی زبان

بدون شک در نوروز سال ۷۹ که اولین شبکه ماهواره‌ای فارسی زبان به شکل غافلگیرکننده و بدون اطلاع مدیران آن در ایران دریافت شد، کمتر کارشناس و مسئولی گمان می‌برد که پس از ۲۳ سال این شبکه‌های ماهواره‌ای بتوانند این گونه بر افکار عمومی، تأثیرات کنترل نشده خود را بر جای بگذارند و به یکی از موضوعات مهم کشور تبدیل شوند.

اگر چه سبک و سیاق برنامه‌های این شبکه‌ها متفاوت است اما همگی آنها به‌رغم اختلافات ظاهری و جزئی یک هدف را دنبال می‌کنند به نحوی که در سال ۷۳ تنها سه شبکه تلویزیونی فارسی زبان شامل شبکه تلویزیونی منافقین و دو شبکه لس‌آنجلسی مشغول فعالیت علیه امنیت و فرهنگ مردم کشورمان بودند، اما در سال ۹۱ این تعداد به ۱۲۵ شبکه فارسی زبان رسید که از این تعداد ۱۳ شبکه فقط مخصوص پخش سریال و فیلم‌های سینمایی بود (به نقل از ممتاز نیوز). این آمار نشان دهنده جنگ تمام عیار شبکه‌های وابسته به یهود و استکبار جهانی علیه جمهوری اسلامی ایران به عنوان کشوری مستقل و دارای ایدئولوژی اسلامی بوده و هست.

عادی سازی روابط زن و مرد، نادیده گرفتن حکم شرعی و اسلامی محرم و نامحرم، ترویج دوستی‌های خیابانی و کاذب، تضعیف جایگاه دین و شریعت اسلامی و در یک کلام جنگ تمام عیار نرم علیه ارزش‌ها، هنجارها، اعتقادات و باورهای جامعه ایران اسلامی از سوی استکبار جهانی در اهداف پشت پرده راه‌اندازی شبکه‌های ماهواره‌ای فارسی زبان به وضوح دیده می‌شود.

امروز دشمنان جمهوری اسلامی به این موضوع به خوبی پی برده‌اند که دیگر نمی‌توانند از راه سیاسی یا نظامی به جنگ کشورمان بیایند، چون در آزمون‌های مختلف شکست خورده‌اند. از همین رو دشمنان ایران اسلامی امروز عزم خود را جزم کرده‌اند تا شاید بتوانند با رخنه در باورهای دینی و مذهبی مردم در ابعاد فرهنگی و اجتماعی وارد شوند و با توجه به قدرت نرم این رسانه‌ها برای تسلط بر اذهان عمومی و در مرتبه‌ای بالاتر تلاش برای تغییر سبک زندگی مردمان جامعه اسلامی، مبادرت کنند.

هژمونی فرهنگی

رویکرد اخیر شبکه‌های ماهواره‌ای فارسی‌زبان به مسائل اجتماعی و فرهنگی و پرهیز از سیاسی‌کاری به نوعی حکایت از این دارد که استکبار جهانی این بار به دنبال ورود به خانه‌های ایرانیان آن هم به شیوه‌ای نرم و بی سروصداست.

کارشناسان امور فرهنگی معتقدند که ورود ماهواره به خانه‌های ایرانیان نوعی هژمونی^۷ محسوب می‌شود. چون ماهواره امروز به عنوان مدرن‌ترین وسیله ارتباط جمعی در عصر رسانه و ارتباطات، پیش‌تاز همه ابزارهای مهم در تهاجم فرهنگی علیه کشور و جذب مخاطب ایرانی با هر قیمتی شناخته می‌شود. این روزها در شبکه‌های ماهواره‌ای همه نوع گرایشی وجود دارد با این تفاوت که گرایش‌ها طبق تعریف غرب است!

گسترش شبکه‌های فارسی‌زبان و هدایت و حمایت آنها از کشورهای اروپایی و آمریکایی، و به‌خصوص بیست و چهارساعته شدن این برنامه‌ها و پخش فیلم و سریال‌های متعدد که در آن به شیوه‌ای لطیف اعتقادات دینی و اسلامی ما را نشانه رفته است، تا پخش برنامه‌های مبتدل و غیراخلاقی و استفاده از انواع رنگ‌آمیزی‌های مختلف برای جذب مخاطب ایرانی با هر نوع سلیقه‌ای، همه و همه از برنامه‌های دقیق و حساب شده دشمنان ایران اسلامی در تقابل با کشورمان حکایت دارند.

امروز حامیان پشت پرده شبکه‌های ماهواره‌ای فارسی‌زبان به خوبی پی برده‌اند که نیاز فکری و تفریحی یک جوان ایرانی چیست و خانواده‌های ایرانی در میان شبکه‌های داخلی و خارجی به دنبال چه چیزی می‌گردند.

برای فهم این مهم، اگر موضوع را محدود به دو شبکه BBC فارسی و منوتو ۱ کنیم به نقش کشور انگلیس در این خصوص بیشتر پی می‌بریم. به طوری که گفته می‌شود بخش عمده‌ای از بودجه شبکه ماهواره‌ای فارسی زبان «منوتو ۱» را وزارت امور خارجه انگلیس تقبل می‌کند.

رابط این افراد نیز فردی به نام "مک وولین" است که به‌عنوان مدیر و یکی از مشاوران ارشد این گروه فعالیت می‌کند و با همکاری وی، وزارت امور خارجه انگلیس بودجه راه‌اندازی این شبکه را تأمین کرده است. اما بر اساس اخبار و اطلاعات موجود، مدیران شبکه «منوتو» برای سال ۲۰۱۱ با همکاری «عباسی پدر»، بودجه هنگفت ۴۰ میلیون دلاری را از محل بودجه امنیتی و هجوم رسانه‌ای آمریکا برای ایران در پنتاگون دریافت کرده‌اند (اعتمادی، به نقل از سایت حوزه).

بر اساس گزارش‌ها، بودجه ۴۰ میلیون دلاری این شبکه در حقیقت ۴۰ برابر بیشتر از بودجه شبکه فارسی وان است، چون گردانندگان پشت پرده این شبکه‌ها دریافته‌اند، شبکه منوتو ۱ موفق‌تر از فارسی وان عمل کرده است.

شبکه فارسی وان با پخش فیلم و سریال‌های خارجی به صورت دوبله شده آن هم با بدترین کیفیت دوبله مخاطبانی را جذب کرد، اما به دلیل نازل بودن کیفیت برنامه‌ها، کم‌کم دچار رکود و افت در جذب مخاطب شد. شبکه «منوتو ۱» تجربه موفق‌تری بود که در مدت زمان کوتاهی توانست مخاطبان بیشتری در مقایسه با فارسی وان پیدا کند که علت آن را باید در تنوع برنامه‌هایش جستجو کرد. آن هم تنوعی بسیار کم هزینه و کم خرج اما هوشمندانه! این شبکه در تملک دو ایرانی به نام «کیوان عباسی» و «مرجان عباسی» است و دفتر مرکزی و استودیوی آن در شهر لندن است.

شبکه BBC فارسی نیز با هدف اصلی اطلاع‌رسانی و پخش اخبار، در کنار این هدف به پخش گزارش‌های فرهنگی-اجتماعی، مستندهای مختلف، فیلم‌های مستند و سینمایی و بالاخره سریال‌های مختلف می‌پردازد و از این طریق تنوع برنامه‌های خود را با توجه به ذائقه مخاطبان فارسی زبان به‌وجود می‌آورد.

رویکرد جدید در شبکه‌های ماهواره‌ای فارسی زبان

ماجرا از جایی شروع شد که شبکه‌های فارسی‌زبان غربی به دلیل نداشتن ارتباط فرهنگی با دستور زبان فارسی ابتدا از زیرنویس کردن فیلم‌ها شروع کردند. اما زیرنویس‌ها عموماً نارسا و با ترجمه‌هایی نامناسب بود به طوری که بیننده با خواندن زیرنویس‌های مغشوش و با غلط‌های املائی ارتباط ذهنی با فیلم پیدا نمی‌کرد و حتی به نظر می‌رسید که ترجمه آنها از طریق گوگل مترجم انجام شده است. با این حال بخشی از این ترجمه‌ها و زیرنویس کردن آن در ایران انجام می‌گرفت.^{vi} اما این روش اهداف مسئولان این شبکه‌ها را برآورده نکرد و مجبور به اتخاذ روش‌های جدید شدند.

آغاز راه دوبله‌های زیرزمینی به حوالی سال‌های ۱۳۸۳ بر می‌گردد زمانی که با دوبله‌های جذاب برخی کارتون‌ها و انیمیشن‌ها، مهارت گروه دوبله‌ای با نام گلوری^{vii} بر سر زبان‌ها افتاد.

این گروه پس از گذشت چندی از فعالیتش در نهایت یک سال بعد با مجوز از وزارت کار و امور اجتماعی فعالیت خود را رسمی کرد و با نام انجمن دوبلورهای جوان به جذب نیرو و کار دوبله پرداخت و به تدریج گستره فعالیتش را از سینمای خانگی افزایش داد. به این ترتیب فرایند رسمی‌شدن یک حرکت، با آغاز به کار و عرض-اندام آن قبل از مجوز گرفتن میسر شد. هر چند گلوری مجوز رسمی‌اش را دریافت کرد اما این حرکت برای جریان‌های بعدی پیش‌تاز شد تا جایی که نه تنها در دوبله بلکه در هنرهای دیگر هم راه‌های زیرزمینی برای پیشرفت کردن اولویت پیدا کردند.^{viii}

شروع دوبله سریال‌های غیراخلاقی در شبکه‌های ماهواره‌ای نیز از شبکه‌های زنجیره‌ای فارسی وان کلید خورد. این شبکه در ابتدا با به‌کارگیری چند مترجم و دوبلور افغانی کار خود را آغاز کرد و مخاطب اصلی خود را خانوارهای ایرانی فارسی زبان قرار داد و در ادامه مسیر برخی شبکه‌هایی که به ظاهر برای بحث تخصصی موسیقی تشکیل شده بودند با راه‌اندازی شبکه‌های دوم و سوم خود با همان نام اولیه نظیر (GEM یا PMC) این سریال‌ها را با کیفیت بهتری دوبله کردند و به‌یکباره مخاطب ماهواره‌های فارسی زبان با انبوهی از سریال‌های ریز و درشتی که همگی بنیاد خانواده را نشانه گرفته بودند، مواجه شد.

در حقیقت فارسی وان آمده بود که جای خالی تنوع و پخش فیلم و سریال را پر کند. « روبرت مرداک » با آن همه تجربه و پول و «سعد محسنی» با آن همه انگیزه برای داشتن یک کانال غیر افغان، قرار نبود تجربه تقریباً شکست خورده تلویزیون‌های لس‌آنجلسی را تکرار کنند و همان راهی را بروند که آن‌ها رفته بودند. آن‌ها می‌دانستند که اگر بخواهند در خانواده ایرانی نفوذ کنند، نمی‌توانند فرهنگ و مذهب ایرانی را حذف کنند به همین دلیل لابه‌لای سریال‌هایی که پر بود از نمایش زنان، هنگام اذان مغرب به افق تهران، برنامه‌هایشان را قطع و اذان پخش کردند؛ در حالی که آن روزها در صداوسیما ما همه صحبت‌ها بر سر این بود که آیا صدای شجریان را پخش کنند یا نه؟! شب‌های قدر، شبکه فارسی وان باز لابه‌لای همان برنامه‌ها، نواهایی درباره شهادت حضرت امیر (ع) پخش کرد و به مناسبت عید فطر، درست مثل تلویزیون داخل کشور ویژه‌برنامه پخش کرد. در همان ایام بود که یک سایت خبری پربیننده نوشت: «رقیب جدید آقای ضرغامی!» (نک سایت خبری تابناک ۱۸ مرداد ۱۳۸۸).

از این روست که گروه فرهنگی خبرگزاری تهران پرس می‌نویسد: مدتی است که برخی دوبلورهای حرفه‌ای کشور بعد از گذراندن دوره دوبله تخصصی در ایران با عزیمت به کشورهایی مثل آلمان و انگلستان خود را برای تشکیل تیم‌های حرفه‌ای دوبله و ترجمه فیلم‌های ماهواره‌ای به شبکه‌های فارسی زبان ماهواره‌ای نظیر (من‌وتو ۱ یا GEM) معرفی می‌کنند (به نقل از سایت این خبرگزاری).

همکاری تیم‌های دوبله حرفه‌ای یا نیمه حرفه‌ای در چند ساله اخیر را می‌توان از ابعاد مختلف بررسی کرد، اما به طور مستقیم شبکه‌های ماهواره‌ای فارسی زبان - نگاه کنید به بخش معرفی سریال‌های بی‌بی‌سی و من‌وتو در سال ۹۲- برای جذب مخاطب جدید به انتخاب سریال‌هایی با ذائقه ایرانی و استفاده از دوبله ناب برای حفظ این مخاطبان پرداخته‌اند.

اولین قدم: سریال‌هایی آشنا با ذائقه ایرانی

وقتی فارسی وان و به تبع آن شبکه‌هایی نظیر GEM با تنوع و گوناگونی نسبت به شبکه‌های قبلی کارشان را شروع کردند، یکی از اهدافشان پخش محدود آگهی بود و این یعنی شبکه معطل چند هزار دلار پول نیست

که مرتب زیرنویس بدهد و شماره حساب اعلام کند و برای کسب درآمد کاسه‌گذاری دست بگیرد و منتظر چند دلار مخاطبان خود باشد. آنها مبنای کار خود را بر دو مشخصه متمایز گذاشتند: دوبله فارسی و پخش سریال‌های بلند و متوالی؛ به طوری که در فارسی وان همه فیلم‌ها و سریال‌ها در نهایت به عشق و رابطه عاشقانه سوق پیدا کرد. این سریال‌ها از میان برنامه‌های روز آمریکا و اروپا انتخاب می‌شدند، اما تحلیل محتوای آنها نشان می‌دهد که این انتخاب‌ها با دقت و وسواسی خاص صورت می‌پذیرفت، چنان‌که با اندکی ظرافت می‌توان خط پنهان، اما محکمی را میان تمام سریال‌های پخش شده از این شبکه پیدا کرد تا آن‌جا که گویی هر سریال، سریالی دیگر را تکمیل و تثبیت می‌کرد. استقبال از سریال‌های این شبکه در میان خانواده‌هایی که گیرنده (رسیور) ماهواره‌ای داشتند شایان توجه بود، به طوری که با پخش سریالی چون «ویکتوریا» و تکرار آن در دو نوبت، خبر آن نقل مجالس خانوادگی شد و واکنش مسئولان فرهنگی کشور را برانگیخت و تحلیل و بررسی و نقد و نهمی آنها در روزنامه‌ها و سایت‌های خبری-تحلیلی فزونی گرفت. در حقیقت مهم‌ترین مؤلفه‌ای که موضوعات این سریال‌های فارسی زبان داشتند و موجب ترغیب خانواده‌های ایرانی دارای گیرنده (رسیور) ماهواره‌ای بودند، مؤلفه‌های جذب زنان بود.

یکی از مهم‌ترین اصول سریال‌سازی که در تمام دنیا پذیرفته شده، این است که اگر سریالی بتواند با خانم‌ها در خانه ارتباط برقرار کند، به تدریج همه خانواده را جذب می‌کند و این اصل به خوبی در سریال‌های شبکه ماهواره‌ای فارسی وان رعایت شده بود؛ چون سریال‌های این شبکه عموماً موضوعات زنانه داشت، در آن مؤلفه‌های جذب زنان به شدت رعایت شده بود.

بیشتر سریال‌های این شبکه شامل موضوعات درون خانواده‌ای و زنانه‌ای بودند که خانواده‌های دارای گیرنده می‌توانستند با آن هم‌ذات‌پنداری کنند. مثلاً از جمله این موضوعات می‌توان به تم خیانت مرد به زن اشاره کرد که هر بار که کارگردان‌های وطنی نیز سراغ آن رفته‌اند، توانسته‌اند در جذب مخاطب موفق باشند. در واقع این موضوعی است که بسیاری از زنان را به فکر فرو می‌برد و آنان بلافاصله در ذهن خود با شخصیت زن سریال که به

او خیانت شده است، هم‌ذات پنداری می‌کنند و درگیر موضوع می‌شوند. از این رو با اطمینان می‌توان ادعا کرد که تم خیانت در اکثریت قریب به اتفاق سریال‌های این شبکه موضوع اصلی است (به نقل از تهران پرس).

دومین قدم: استفاده از دوبله ناب برای فیلم‌ها و سریال‌ها

جریان اصلی دوبله زیرزمینی با تولد شبکه ماهواره‌ای فارسی وان در سال ۸۸ آغاز شد. این شبکه به عنوان اولین شبکه شبانه‌روزی پخش سریال فارسی، در عین کیفیت پایین و غیرتخصصی بودن دوبله‌هایش (که اکثراً افغان و با لهجه بودند)، با موضوعات عشق و خیانت به جذب مخاطب پرداخت. اما پس از چندی با تقویت دوبله‌های خود از طریق آموزش‌هایی که از طریق ایران دریافت می‌کردند؛ ضعف خود را تا حدودی از دید مخاطبان نشان پنهان کرد.

پس از فارسی وان شبکه‌های دیگر ماهواره‌ای بنا را بر پخش انبوه سریال گذاشتند و با مشاهده نتیجه جذب مخاطب شبکه فارسی وان و وضعیت صداوسیما ایران، اطمینان حاصل کردند سرمایه‌گذاری پر منفعتی خواهند داشت.

به این ترتیب نیاز به دوبله فارسی سریال‌های این شبکه‌ها، علاقه دوبله‌های ایرانی به فعالیت در زمینه دوبله، کم شدن بیش از پیش عرصه دوبله در داخل ایران و در کنار همه عوامل، کسب درآمد، کوچ دوبله‌های ایرانی به سوی استودیوهای دوبله در مالزی و دوبی را به همراه داشت.

از میان گویندگان مهاجر، نخستین گوینده‌ای که مهاجرت کرد، مهتاب تقوی است. او در دوبی گروهی تشکیل داد و سریال‌هایی را که از شبکه ماهواره‌ای PMC پخش می‌شد دوبله کرد. حدود نه نفر گوینده دیگر نیز برای دوبله به مالزی کوچ کردند که توسط گروه شبکه ماهواره‌ای GEM از امکانات خوبی مثل مسکن و درآمدهای بسیار بالا بر خوردار شدند.

این‌ها حقایقی درباره وضعیت دوبله و دوبله‌های زیرزمینی نوین بودند. حتی شایعات و حاشیه‌های بسیاری از گوشه و کنار این معضل زبانه می‌کشند که از جمله آن‌ها این است که دوبله سریال‌هایی که در خارج از کشور برای شبکه فارسی زبان دوبله می‌شوند، توسط مدیران دوبلاژ با سابقه صورت می‌پذیرد.

در پی این رخدادها هنرمندان و دوبلوران پیشکسوت نیز نه با تنگ نظری، بلکه با درک وضعیت موجود به اعتراض دست زدند^x و نتیجه آن اعتراض‌ها اعلام صریح وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی بود که با دوبلورهای زیرزمینی مقابله خواهد کرد.

این اعلام با تأخیر بالاخره با دستگیری چند تن از دوبلورهای بدون مجوز انیمیشن و از همه پر سر و صدا تر، دوبلورهای سریال ماهواره‌ای حریم سلطان، که در کمال تعجب از داخل ایران اقدام به دوبله می‌کردند؛ عملی شد (خوش نشین: ۱۳۹۲، مجله سایبری رویکرد). در حقیقت دوبله‌های زیرزمینی با عرصه‌ای که در شبکه‌های ماهواره‌ای داشتند و تلاش و انگیزه نیروهایشان، در مدت کوتاهی پیشرفت چشمگیری داشته‌اند.

روند دوبله در دو شبکه «بی‌بی‌سی» و «من و تو ۱» در سال ۹۲

شبکه خبری بی‌بی‌سی پیشتر به عنوان یک شبکه خبری از سوی «بنگاه خبرپراکنی بریتانیا» برای ایرانیان شناخته شده است. از حدود پنج سال پیش که بخش فارسی این شبکه به راه افتاد در رقابت با شبکه VOA (صدای امریکا) قرار گرفت ولی عملکرد و تنوعی که این شبکه خبری فارسی به اضافه شناختی که از مخاطب ایرانی و افغان و تاجیک داشت به واسطه خلاء موجود و نبود شبکه منطقه‌ای فارسی زبان باعث شد شبکه بی‌بی‌سی بتواند از این عوامل به بهترین نحو استفاده کند، به طوری که هم اکنون شبکه یک افغانستان برنامه‌های شبکه بی‌بی‌سی را مستقیماً پخش می‌کند.

شبکه بی‌بی‌سی فارسی در کنار پخش اخبار به پخش برنامه‌های مستند، فیلم، گزارش، موسیقی و سریال می‌پردازد. جدای از برنامه‌های گزارشی که توسط مجری-گزارشگران فارسی زبان و برنامه فیلم ایرانی (برنامه آپارات) که فیلم‌ها و مستندات ایرانی را پخش می‌کند. این شبکه از دوبلور و روایتگران (نریتور) خود به نحو مطلوب در برنامه‌های مستند و فیلم و سریال‌ها استفاده می‌کند. شاهد مثال‌هایی چون: برنامه «تخت‌گاز»^x که برنامه‌ای تلویزیونی در زمینه وسیله‌های نقلیه و به طور خاص خودروست و تاکنون برنده جایزه/می و بفتا شده است. برنامه دارای بار طنزآمیز و سرگرم کننده نیز هست. این برنامه دارای بیش از ۳۵۰ میلیون نفر بیننده در سراسر جهان است و صداپیشگان بی‌بی‌سی به فارسی آن را ترجمه و اجرا کرده‌اند.

برنامه «یک سال در باغ‌های کیو»^{xi} مستندی در باره باغ‌های گیاه‌شناسی پادشاهی است، که بیشتر با نام "کیو گاردنز" شناخته می‌شود و مجموعه گل‌خانه‌ها و باغ‌هایی به مساحت ۱۲۱ هکتار است که بین ریچموند و کیو در جنوب غرب لندن در انگلستان قرار دارد. این مستند نیز توسط صداپیشگان در بی‌بی‌سی ترجمه و اجرا شده است.

مستندهای دیگری چون «سرزمین یخ‌زده»^{xi i}، «سفر بر بال پرندگان»، «۶۰ جاندار خطرناک»، «هنر آلمان»، «سیاره تنها»، «درمانگاه اورست» و «عشاق نامدار قرن بیستم» مستندهای دیگری هستند که در سال ۹۲ با دوبله یا گفتار متن (نریشن) خوب به بیننده عرضه شده‌اند.

بی‌بی‌سی فارسی در زمینه دوبله نیز در سال ۹۲ چند سریال دوبله و پخش کرده است. «دکتر هو»^{xi ii}، «شر لوک»^{xi v} و «شیادها»^{xv} از جمله سریال‌هایی بودند که با صداپیشگان حرفه‌ای کار دوبله آن انجام و به مخاطب عرضه شده است.

اما مسئولان شبکه فارسی «من و تو ۱» ظاهراً با تجربه ناموفقی که شبکه «فارسی وان» از دوبله فیلم‌ها و سریال‌های این شبکه به واسطه صداپیشگان افغان داشت، در این زمینه، گروهی، متشکل از دوبلورهایی که دارای تشخیص صدا بودند، گرد هم آورد تا تجربه ناموفق «فارسی وان» تکرار نشود. نگاهی به مستندها و فیلم‌ها و سریال‌های پخش شده در یک سال اخیر (سال ۹۲) گویای تمرکز مسئولان این شبکه بر دوبله و صداپیشگی مناسب برای سریال‌ها و در نتیجه جذب مخاطب بیشتر است.

در بخش مستند «فراتر از بقا با Les Stroud»، «فوتبال موندیال»، «انسان‌های شگفت‌انگیز»، «ایده‌های بزرگ جیمز می»، «آدرنالین»، «برترین سلاح‌ها»، «پیام اضطراری»، «جابه‌جایی‌های عظیم»، «داستان خوراکی‌ها»، «رازهای شعبده‌باز»، «علم به زبان ساده»، «کودک و انسان»، «جاده‌های مرگ»، «ناگوارهای حیات وحش»، «ما و فرازمینی‌ها»، «جدال با یخ»، «میهمان ناخوانده من» و تعدادی دیگر از مستندهای روز و با نریشن‌های مناسب برنامه یا راویانی که صداپیشگی مناسب داشتند، آنها را پخش کرد. این شبکه در انتخاب

مستندهای خود تنوع زیادی را داراست به طوری که شاید به دلیل تنوع برنامه‌ای چه مستند و چه فیلم و سریال مخاطبان شبکه «فارسی وان» را نیز به خود جلب کرده است.

در زمینه سریال و به خصوص دوبله سریال‌ها نیز این شبکه بسیار حرفه‌ای عمل کرده و گروه صدایشگان این شبکه سریال‌های مشهوری را در سال ۹۲ با دوبله حرفه‌ای به مخاطبان خود عرضه کرده است.

سریال «هرکول پوارو»^{xvi} و «خانم مارپل»^{xvi i} که نزد بینندگان تلویزیون ایران نیز کاملاً آشنا هستند، سری جدیدشان با دوبله مناسب از این شبکه پخش شد. «تایتانیک» نیز سریال جدیدی بود که از روی فیلم اصلی به شکل سریال چند قسمتی با دوبله مناسب پخش شد. سریال «غرور و تعصب»^{xviii} و سریال «نظم و قانون»^{xix} نیز از جمله سریال‌هایی بود که در سال ۹۲ از سوی این شبکه دوبله و به بینندگان فارسی زبان عرضه شد. سریال «قهرمانان»^{xx} نیز که سریالی علمی تخیلی بود با صدایشگری مناسب، بینندگان فارسی زبان این گونه (ژانر) تلویزیونی را به خود جذب کرد.

اما مهم‌ترین سریالی که این شبکه در سال ۹۲ پخش کرد و برای دوبله آن سنگ تمام گذاشت دو فصل سریال «دانتون آبی»^{xxi} بود که پخش آن در اسفند ماه به پایان رسید؛ بنابراین انتخاب سریال‌های این شبکه که از کمپانی‌های معروف فیلمسازی هستند و گاه جوایز مهمی را نیز کسب کرده‌اند به همراه دوبله مناسب آنها، مخاطبان فارسی زبان بیشتری را که دارای گیرنده‌های (رسیور) ماهواره‌ای هستند، جذب این شبکه کرده است.

افول هنر دوبله در سازمان

دوبله‌ای که قرار بود واسطه‌ای برای انتقال هنر و فرهنگ درخور شأن ایرانی باشد حال باید ناقل ظاهر و باطن مسموم و بی‌ارزش سریال‌های خارجی ماهواره‌ای باشد، تا جایی که انزجار مردم عادی را هم در کنار دلسوزان و پیشکسوتان این حرفه به گوش برساند.

آنچه مسلم است دوبلاژ در رسانه صداوسیما با بیش از ۷۰ درصد از کل آثار نمایشی دوبله شده، بیشترین سهم را در عملیات دوبله در کشور بر عهده داشته است و با در اختیار داشتن امکاناتی مانند اهدای درجات

گویندگی (که چه در داخل و چه در خارج سازمان معتبر و قابل اجراست) و آموزش و تعلیم نیروهای مستعد علاقه‌مند برای ورود به عرصه دوبله جایگاه ممتازی را برای سکان‌داری مدیریت و هدایت این حرفه در اختیار دارد که رسانه از این قدرت و پتانسیل به نحو مطلوبی استفاده نکرده است و دلیل آن هم نبود استراتژی و برنامه مشخص و مدون برای این حوزه است. ^{xxi}

وجود پتانسیل بسیار خوب در رسانه صداوسیما برای آموزش و تعلیم نیروهای مستعد و علاقه‌مند به این حرفه و اعتبار بالای این رسانه برای اعطای درجات گویندگی به واجدان شرایط از جمله مزیت‌های رقابتی صداوسیماست که برای حفظ این مزیت‌ها ضروری است تا به شاغلان این حرفه در سازمان (قریب ۴۰۰ نفر) در شرایط رقابتی کنونی - که برخی صاحبان تلویزیون‌های فارسی زبان ماهواره‌ای به دنبال صداهای شاخص و مشهور می‌گردند - توجه و عنایت بیشتری شود.

اما بعضاً نیروهای دوبله غیرمجاز با داشتن فضاهای حتی خانگی فرصتی برای فعالیت غیر مجاز خود دارند؛ زیرا رسانه‌ای که خود در جذب و نگه‌داری مخاطب دچار بحران شده است عملاً گوی و میدان را به حریف واگذار خواهد کرد.

البته عده‌ای بدون آگاهی از آسیب‌هایی که به وجود خواهد آمد و در رأس همه، آسیب‌های فرهنگی و ادبی، به بهانه داشتن استعداد و نبودن عرصه برای دوبلورهای جوان، وارد ماجرای دوبله‌های زیر زمینی شدند.

طبق شواهد موجود می‌توان این‌گونه برداشت کرد که این معضل از چند چشمه آب می‌خورد، اول این‌که شروع به کار در هر حرفه‌ای به خصوص دوبله که با هنر هفتم در ارتباط است نیاز به صرف زمان و نیرو و داشتن پشتکار فراوان دارد اما عده‌ای با نپذیرفتن دشواری‌های حرفه و تلاش برای دورزدن ناهمواری‌ها مقدمات دوبله زیرزمینی را فراهم آوردند. دوم سوء استفاده عده‌ای که به طور حتم با باز دیدن عرصه برای سودجویی از این وضعیت به نفع خود بهره برده‌اند و کمک‌هایی به این روند کرده‌اند. سوم در نظر نگرفتن عواقب جذب نکردن استعداد‌های جدید برای تقویت و رشد بیشتر دوبله ایران که در نتیجه با تقویت تصور دور از دسترس بودن فن دوبله حتی برای افراد مستعد، به جای کمک به سرسبزی این حرفه، قارچ‌هایی در زیرزمین‌ها رشد دادند که با

هرز دادن منابع، مانعی نیز برای رشد دوبله پاک شدند و چه بسا همین گروه با آموزش و نظارت درست بتوانند دوبله ایران را بیش از پیش شکوفا کنند.

خلاصه و نتیجه

بر کسی پوشیده نیست که جذابیت یک فیلم یا سریال خارجی برای مخاطب ایرانی، سوژه آن و برای ارتباط و دریافت پیام، دوبله آن است. هنر دوبله در ایران با توجه به قدمت آن دارای اعتباری حرفه‌ای است و پیشکسوتان آن علاوه بر شناساندن فیلم‌ها و سریال‌های مشهور دنیای هنر هفتم به مردم، با دوبله مناسب، آنها را در ذهن علاقه‌مندان به فیلم و سریال ماندگار کردند.

سهم حدود ۷۰ درصدی دوبلاژ که سهم بالایی در آثار نمایشی دوبله شده صداوسیما است، طی سال‌های گذشته نشان از توانایی بالفعل فعالان دوبله و صداپیشگی در این رسانه دارد و این گروه هرچند به صورت رسمی در صداوسیما مشغول فعالیت نبودند، اما از یک طرف آنها با صدای خود در فیلم‌ها و سریال‌ها، خروجی تصویری صداوسیما را برای مخاطب دل‌نشین و خوشایند کردند و از سوی دیگر رسانه موجبات اعتبار و شهرت و محبوبیت آنان را نزد مردم فراهم کرده است.

زمانی رسانه صداوسیما با دو شبکه سراسری با پوشش حداکثری، برنامه‌های تولیدی و تأمینی خود را به مخاطب ایرانی عرضه می‌نمود. واحد دوبلاژ نیز متناسب با برنامه‌های تأمینی این دو شبکه امور دوبله فیلم و سریال‌ها را انجام می‌داد؛ سپس با گسترش شبکه‌های داخلی و برون‌مرزی این واحد نیز همپای دیگر بخش‌های سازمان فعالیت مضاعفی را تداوم بخشید.

اما دنیای فناورانه امروزی به‌خصوص در هزاره دوم میلادی با جهشی تکنولوژیکی مرزها را در نوردید و ماهواره‌ها امواج رادیویی و تلویزیونی را در قالب شبکه‌های رادیویی و تلویزیونی بی‌مهابا بر فضای کشورها مستولی کردند و در این بین کشور ما نیز آماج این امواج رادیویی و تلویزیونی و شبکه‌های مختلف شد. با این

تفاوت که بخشی از این امواج رادیو و تلویزیونی با اهداف خاص و با شبکه‌هایی به زبان فارسی، بر فضای شهرهای کشورمان پراکنده شد که با یک گیرنده (رسیور) ارزان قیمت دریافت می‌شد.

ماجرای اولین نشانه‌های دریافت این تصاویر در ابتدای این بررسی آمد و در پی آن گسترش شبکه‌های فارسی زبان با اهداف خاص خود نیز بازگو شد، و آن‌طور که بیان شد ابتدا شروع پخش فیلم‌ها و سریال‌های این شبکه‌های فارسی زبان با زیرنویس‌های ناشیانه و ترجمه‌های گوگلی، سپس با به‌کارگیری دوبلورهای افغان که سال‌ها در ایران بودند و گاه با دوبله‌های مخفیانه در داخل مرزها و آنگاه با موجی از مهاجرت دوبلورهای توانای کشور همراه شد.

نگاه جامعه‌شناختی به موضوع از زوایای مختلفی بررسی می‌شود؛ ابتدا باور کنیم که در قرن بیست و یکم هستیم و دیگر روزگار تک‌صدایی گذشته است و دنیا هر روزه شاهد حضور و کاربری فناوری‌های پیچیده در زندگی روزمره از جمله صدا و تصویر است. این گستردگی و فزونی شبکه‌ها به‌خصوص شبکه‌های فارسی زبان اصل ساده عرضه و تقاضا و میل به مصرف و تنوع را در اقتصاد و اجتماع تداعی می‌کند. اهداف شبکه‌های فارسی زبان کاملاً مشخص است و با گذشت زمان نیز آگاهی از ذائقه مردم با استفاده از فناوری‌های امروزی (فیس‌بوک، توئیتر، یوتیوب، گوگل پلاس، ایمیل، شبکه‌های مجازی و ...) برای برنامه‌سازان این شبکه‌ها دست‌یافتنی است. از این رو مشاهده می‌کنیم که اولین شبکه‌های فارسی زبان همچون NITV بیشتر سیاسی بودند و صراحتاً به مقابله با نظام اسلامی می‌پرداختند؛ اما با فزونی یافتن شبکه‌های فارسی زبان و با توسل به استفاده از اصل تنوع و پر کردن اوقات فراغت، اهداف پنهان فرهنگی را سرلوحه برنامه‌های خود قرار دادند.

از این رو فیلم و سریال با توجه به تنوع و پرکردن اوقات فراغت مخاطب، جای خاصی در برنامه‌های این شبکه‌های فارسی زبان پیدا کرد و با توجه به میزان تقاضا،^{xxiii} عرضه نیز بی‌تردید فزونی یافت. جریان این عرضه و تقاضا عامل ارتباطی سومی یا عامل پیوندی دیگری را به نام «دوبله» برای مخاطب فارسی زبان طلب می‌کرد از این روست که دوبله نقشی پر رنگ به خود گرفت و رویکرد جدیدی در جذب مخاطب فارسی زبان شد.

با وضعیت جدید مسئولان این شبکه‌ها برای زیرنویس کردن فیلم‌ها یا دوبله آنان به زبان فارسی به تکاپو افتادند و با نیروهای شبکه خود (نک: هاشمی، ۱۳۹۲، بررسی برنامه «آکادمی» شبکه...) یا عواملی که در داخل کشور داشتند، بازاریابی کار را شروع کردند.

قانون ساده عرضه و تقاضا در اینجا نیز صدق می‌کند. جوان تحصیل کرده ایرانی جویای کار خواسته یا ناخواسته در این ماجرا وارد می‌شود و کار ترجمه زیرنویس (نک: زیرنویس شماره ۶) را به شکل فردی یا کار دوبله را به شکل گروهی و زیرزمینی مانند گروه دوبله گلوری قبل از دریافت مجوز (نک: زیر نویس شماره ۸) آغاز می‌کند. به‌خصوص آنکه جذابیت کار دوبله حداقل برای گروهی از جوانان جویای کار و نام و نان را نمی‌توان نادیده گرفت.

در اینجا از اصل نیاز^{xxiv} نیز نباید غافل شد. فارسی‌زبانان افغان، دوبله برای این شبکه‌های فارسی زبان را با توجه به سلسله مراتب نیازشان به زندگی بهتر فرصت مغتنمی می‌بینند و در نهایت برخی از دوبله‌های وطنی نیز در مقابل پیشنهاد مسکن و درآمد در مالزی برای تداوم حرفه خود، هر چند در خدمت دیگران، رو به آن سوی می‌کنند و اینجاست که جورچین (پازل) دوبله فیلم و سریال در شبکه‌های فارسی زبان کامل می‌شود.

از این رو بررسی و گزارش پیش رو و مرور فیلم و سریال‌های پخش شده از دو شبکه «BBC فارسی» و «من و تو ۱» در سال ۹۲ نشان از دوبله ناب برای شکار مخاطب ایرانی و رویکرد جدید این شبکه‌ها در خصوص فیلم‌ها و سریال‌ها دارد، موضوعی که به سادگی نمی‌توان از آن گذشت. زیرا همان‌طور که قبلاً گفته شد زمانی که در صداوسیما ما همه هم و غم این بود که آیا صدای شجریان را پخش کنند یا نه؟! شب‌های قدر، شبکه فارسی وان لابه‌لای برنامه‌های خود، نواهایی درباره شهادت حضرت امیر(ع) یا ربنا شجریان را پخش کرد تا از این منازعه به نفع شبکه خود و جذب مخاطبان استفاده کند.

بی‌تردید سیاست‌گذاران ارشد رسانه باید با توجه به سالی که به عنوان «اقتصاد و فرهنگ» انتخاب شده است؛ در بخش فرهنگ، استحکامات این رسانه فرهنگی و عمومی را تقویت کنند و با تعاملی فرهنگی با اصحاب فرهنگ، اقتدار ملی و هویت این رسانه عمومی را بیش از پیش سامان بخشند. از آنجا که واژه «فرهنگ» دارای

بار معنایی مثبت است، بی‌تردید مسئولان ارشد صداوسیما با مثبت‌اندیشی می‌توانند در سال جاری، برنامه‌ها و استراتژی‌های فرهنگی و پیش‌برنده‌ای را برای سازمان تدوین و عملی کنند.

«اسب»^{xxv} «فرهنگ»^{xxvi} زین شده است؛ راه و مقصد، مسئولان (سوارکاران) با تدبیر را می‌جوید!!!

ⁱ - ایمیل: 400hashemi@gmail.com

ⁱⁱ - حدود پانزده سال پس از آغاز دوبلاژ در دنیا، این هنر در سال ۱۳۲۵ به ایران رسید. گرچه همه کارهای فنی آن در کشورهای دیگر انجام می‌شد اما در روز پنج‌شنبه، ۵ اردیبهشت ۱۳۲۵ ایرانیان شاهد اولین فیلم فرانسوی دوبله شده به زبان فارسی به نام «دختر فراری» در سینما کریستال بودند. گرچه قبل از آن، در اوایل دهه ۱۳۲۰ و در جریان جنگ جهانی دوم، مردم اخبار جنگی را با توضیح فارسی می‌دیدند، اما دیدن فیلم‌های سینمایی خارجی آن هم به زبان فارسی امری اعجاب‌انگیز و خارق‌العاده بود. در ضمن تا قبل از این زمان، همه فیلم‌ها به زبان اصلی با میان‌نویس فارسی به نمایش درمی‌آمد. یعنی صحنه‌های مختلف فیلم را می‌بردند، ترجمه صحنه‌ها را روی کاغذ می‌نوشتند، از آن نوشته فیلم‌برداری می‌کردند و پس از پخش فیلم، وسط صحنه‌های آن نوشته‌ها را پخش می‌کردند (به نقل از سایت کلپ).

ⁱⁱⁱ - در رمان «بادبادک باز» که نوشته نویسنده مشهور افغان «خالد حسینی» است، بخشی که پسرپچه قهرمان داستان با پدرش به سینما رفته‌اند. وقتی از سینما بیرون می‌آیند، پسرپچه به پدرش می‌گوید: بابا! من دوست دارم برم ایران، چارلز برانسون رو ببینم. پدر جواب می‌دهد: اما چارلز برانسون که ایرانی نیست! و پسرپچه می‌پرسد: آگه ایرانی نیست، پس چطور فارسی رو اینقدر خوب حرف می‌زنه؟! (بیوگرافی ایرج ناظریان، به نقل از پارسینه)

iv - Hot Bird

^v - طبق تعاریف موجود هژمونی به معنای پذیرش سلطه بیگانه و تحت فرمان آنها درآمدن، آن هم با رضایت و آگاهی کامل طرف مقابل است.

^{vi} - نگارنده خود شاهد بوده‌ام خانواده‌ای که دخترشان به زبان انگلیسی آشنایی داشت به علت بیکاری با یک واسطه از طریق دبی این فیلم‌ها را دریافت و با ترجمه فارسی آن برای زیرنویس فیلم و دریافت مبلغی اندک بسنده می‌کرد.

^{vii} - انجمن صنفی گویندگان جوان در ششم دی ماه ۱۳۸۴ با مجوز از وزارت کار و امور اجتماعی و وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی با اهداف: اشتغال‌زایی، کار با کیفیت مطلوب، ارتقای سطح کیفی دوبلاژ کشور، همگامی با فناوری روز، رعایت استانداردهای جهانی، فعالیت رسمی خود را آغاز کرد (به نقل از سایت انجمن گویندگان جوان تهران).

^{viii} - نمونه‌ای که اخیراً مشاهده می‌شود، حاصل همکاری دو هنر زیر زمینی است! کلیپ‌های رپ شادی - با ادبیات مخصوص رپ!- از انیمیشن‌های دوبله شده از طریق پخش خانگی، ماهواره‌ها و اینترنت در اختیار مخاطب قرار می‌گیرد که در بین گروه خردسال بسیار جذاب و پرترفدار است.

^{ix} - نام «انجمن گویندگان و سرپرستان گفتار فیلم» به ریاست سازمان صداوسیما در سال ۱۳۸۸ از این دست اقدامات است.

^x - تخت گاز (Top Gear) نام برنامه‌ای تلویزیونی از شبکه بی‌بی‌سی در زمینه وسیله‌های نقلیه و به طور خاص خودروست و تاکنون برنده جایزه امی و بغتا شده‌است. این برنامه برای نخستین بار در سال ۱۹۷۷ پخش شد. پس از تغییراتی در آن، در سال ۲۰۰۲ بی‌بی‌سی تولید و پخش آن را به سبک جدیدی آغاز کرد به طوری که در کنار ارزیابی امکانات و توانایی خودروها، برنامه دارای بار طنزآمیز و سرگرم کننده نیز هست. این برنامه دارای بیش از ۳۵۰ میلیون نفر بیننده در سراسر جهان است (به نقل از ویکی پدیا).

^{xi} - باغ‌های گیاه‌شناسی پادشاهی، کیو که بیشتر با نام "کیو گاردنز" (Kew Gardens) شناخته می‌شود مجموعه گل‌خانه‌ها و باغ‌هایی به مساحت ۱۲۱ هکتار است که بین ریچموند و کیو در جنوب غرب لندن در انگلستان قرار دارد (به نقل از ویکی پدیا).

^{xii} - frozen planet

- xiii - دکتر هو (Doctor Who) سریال علمی تخیلی پربیننده ساخت شبکه تلویزیونی بی‌بی‌سی است. این سریال که نمایش آن از ۱۹۶۳ آغاز شده، تاکنون در چندین مجموعه به نمایش درآمده است. «دکتر هو» امروزه به یکی از نشانه‌های فرهنگ معاصر بریتانیایی بدل شده است (به نقل از ویکی پدیا).
- xiv - شرلوک (Sherlock) یک مجموعه تلویزیونی بریتانیایی است که داستان آن به‌روز شده داستان‌های کارآگاهی شرلوک هولمز اثر آرتور کانن دوپیل است (به نقل از ویکی پدیا). فستیوال بین‌المللی ادینبورگ سریال «شرلوک» را به عنوان برنامه تلویزیونی سال برگزید.
- xv - شیادها (Hustle) یک مجموعه درام تلویزیونی است که توسط کدوس فیلم و تلویزیون برای بی‌بی‌سی وان انگلستان ساخته شده است. ساخته شده توسط تونی جردن اولین بار در سال ۲۰۰۴ پخش شد (به نقل از ویکی پدیا).
- xvi - پوآروی آگاتا کریستی (Agatha Christie's Poirot) یک مجموعه تلویزیونی درام بریتانیایی است که از ۸ ژانویه ۱۹۸۹ تا ۱۳ نوامبر ۲۰۱۳ به مدت ۲۵ سال از شبکه آی‌تی‌وی (ITV) پخش می‌شد. دیوید سوشی در نقش کارآگاه مشهور هرکول پوآرو ساخته آگاتا کریستی بازی کرده است. این سریال شامل ۱۳ فصل و ۷۰ قسمت است (به نقل از ویکی پدیا).
- xvii - جین مارپل که با نام خانم مارپل (یا دوشیزه مارپل) (Miss Marple) نیز شناخته می‌شود، یکی از شخصیت‌های داستانی نویسنده انگلیسی جنایی نویس، آگاتا کریستی است. او زن مسن تنهایی است که برای تفنن به حل مسائل جنایی می‌پردازد. شخصیت خانم مارپل اولین بار در داستان کوتاه *باشگاه سه‌شنبه شب* که در سال ۱۹۲۶ نوشته شد، به خوانندگان معرفی شد. (به نقل از ویکی پدیا).
- xviii - *غرور و تعصب* (Pride and Prejudice) رمان مشهوری اثر جین آستن نویسنده انگلیسی است.
- xix - قانون و نظم: واحد قربانیان ویژه (Order: Special Victims Unit & Law) نام یک سریال تلویزیونی پرطرفدار در ایالات متحده آمریکا است. این سریال برگرفته از سریال اصلی قانون و نظم است، و از شبکه ان بی سی آمریکا پخش می‌شود هم اکنون فصل دوازدهم پخش خود را می‌گذراند. سازنده این اثر دیک ولف است، و سریال در مورد ماجراهای اداره پلیس و دادستانی شهر نیویورک در آمریکا است (به نقل از ویکی پدیا).
- xx - قهرمانان یک سریال تلویزیونی علمی تخیلی ساخته شده توسط تیم کرینگ است که نخستین بار در ۲۵ سپتامبر ۲۰۰۶ از شبکه ان بی سی پخش شد. داستان از آنجایی شروع می‌شود که عده‌ای از انسان‌ها که توانایی‌های ویژه‌ای دارند به دور هم دیگر جمع می‌شوند و شرکتی را برای مبارزه و جلوگیری از سوء استفاده از این توانایی‌ها تشکیل می‌دهند تا آنکه نقاشی به نام آیزاک مندز با استفاده از توانایی ویژه خود آینده را که نابودی دنیا باشد ترسیم می‌کند و شرکت نیز با عظم راسخ‌تری به فعالیت‌های خودش ادامه می‌دهد تا جلوی این نابودی را بگیرد (به نقل از ویکی پدیا).
- xxi - دانتون ابی (Downton Abbey) نام یک مجموعه تلویزیونی بریتانیایی است که از ۲۶ سپتامبر ۲۰۱۰ از شبکه آی‌تی‌وی (شبکه سازنده) در بریتانیا و ایرلند و از ۹ ژانویه ۲۰۱۱ در شبکه پی‌بی‌اس در آمریکا به نمایش در آمد. این مجموعه تا به حال برنده جوایز مختلفی شده است. از جمله جایزه گلدن گلوب ۲۰۱۱ برای بهترین مجموعه درام تلویزیونی. فصل‌های دیگر این سریال نیز کاندیدای این جایزه بودند (به نقل از ویکی پدیا).
- xxii - به نقل از یکی از مدیران اسبق امور دوبلاژ
- xxiii - نگاه کنید به آمارهای مسئولان در خصوص دارندگان دستگاه‌های گیرنده ماهواره (رسیور) در تهران و شهرستان‌ها و همچنین اخبار گاه و بیگاه جمع‌آوری آنها توسط عوامل نیروی انتظامی.
- xxiv - با توجه به هرم سلسله مراتب مازلو
- xxv - اشاره‌ای به سال ۱۳۹۳ به عنوان سال «اسب»
- xxvi - اشاره‌ای است به نام‌گذاری سال ۱۳۹۳ به عنوان «اقتصاد و فرهنگ»

منابع:

- اعتمادی، فاطمه (۱۳۹۲)، «سمومی که به آهستگی وارد رگ‌های زندگی‌مان می‌شود»، نامه

جامعه، شماره ۱۰۸ به نقل از سایت حوزه، مشاهده شده در تاریخ ۱۳۹۳/۱/۶ به نشانی:

<http://www.hawzah.net/fa/magazine/magart/5659/7814/9998>

-
- خوش‌نشین، مریم (۱۳۹۲)، «تغذیه شبکه‌های ماهواره‌ای با دوبله زیرزمینی»، هفته‌نامه سایبری رویکرد، مشاهده شده در تاریخ ۱۳۹۲/۱۲/۲۲ به نشانی:
<http://rooikard.ir>
- دانشنامه ویکی پدیا، مشاهده شده در تاریخ ۱۳۹۳/۱/۶ به نشانی:
<http://fa.wikipedia.org/wiki>
- سایت انجمن گویندگان جوان تهران، مشاهده شده در تاریخ ۱۳۹۲/۱۲/۲۸ به نشانی:
<http://www.irdub.com/index.php/aboutglory/about-us>
- سایت پارسینه «بیوگرافی ایرج ناظریان»، مشاهده شده در تاریخ ۱۳۹۳/۱/۴ به آدرس:
<http://www.parsine.com/fa/news/۱۴۶۱۲۹>
- سایت تابناک، مشاهده شده در تاریخ ۱۳۹۳/۱/۵ به نشانی:
<http://www.tabnak.ir/fa/news/۵۸۹۳۵>
- سایت تهران پرس، مشاهده شده در تاریخ ۱۳۹۲/۱۲/۲۸ به نشانی:
<http://tehranpress.com/fa/news-details/۱۱۴۵۴۰>
- سایت کلوپ، مشاهده شده در تاریخ ۹۲/۱۲/۲۹ به نشانی:
http://www.cloob.com/c/dooble_va_dooblorhayeh_irani/۵۰۳۲۶
- فرهنگ نیوز، مشاهده شده در تاریخ ۱۳۹۳/۱/۴ به نشانی:
<http://www.farhangnews.ir/content/۲۷۲۲۰>
- ممتاز نیوز، مشاهده شده در تاریخ ۱۳۹۳/۱/۴ به نشانی:
<http://www.momtaznews.com>
- هاشمی، سید علیرضا (۱۳۹۲)، «آکادمی» برنامه‌ای برای حضور و نقش‌گزینی دیاسپورای ایرانی در شبکه ماهواره‌ای من و تو-۱، مدیریت آموزش و پژوهش صداوسیما